КОСМОСЕ ЯЬККХА КЕРДА КОТАЛО

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

ЕРА, **16** октябрь 1969-гІа шо. 124 (4706). Мах 2-кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союзан Коммунистически партин Нохч-ГІалгІай обкоман, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарчу Советан Министрийн Советан орган.

Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ 1923 ШЕРА ДУЬЙЛА

КПСС ЦЕНТРАЛЬНИ КОМИТЕТАГА, СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМАГА, СОВЕТСКИ ПРАВИТЕЛЬСТВАГА

«Союз» хкхча космически кемай экипажаш цІеран советски Союзан Коммунистически партин Центральни Комитетага, СССР Лаккхехьарчу Советан Президиумага, Советски правительствага дІахаьийт:

ХІинц лаьккхина пилоташ чубеанча «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» хкхча [illegible] дІахо ю Латтан юкъарча космически орбита полет.

[illegible]

Космонавтаw: ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО, ШАТАЛОВ, ЕЛИСЕЕВ.

13 октябре Советски Союзера сигалдохийтад «Союз-8» яха космически кема. Кема командир — СССР летчик-космонавт Советски Союзан Турпал полковник Владимир Александрович Шаталов, СССР летчик - космонавт Советски Союзан Турпал техническ-Іилмай кандидат Алексей Станиславович Елисеев.

СУРТА ТІА: советски космонавташ Владимир Александрович Шаталов (аьрдехьа), Алексей Станиславович Елисеев.

В. Черединцева сурт. ТАСС фотохроника.

Космонавташка новкъостшка
ШОНИН Георгий Степановичага,
КУБАСОВ Валерий Николаевичага,
ФИЛИПЧЕНКО Анатолий Васильевичага,
ВОЛКОВ Владислав Николаевичага,
ГОРБАТКО Виктор Васильевичага,
ШАТАЛОВ Владимир Александровичага,
ЕЛИСЕЕВ Алексей Станиславовичага.

ПАРТЕИ ПРАВИТЕЛЬСТВАИ КУЛГАЛХОША ЯХЬИЙТА МОАРШАЛА ТЕЛЕГРАММА

Деза новкъостий!

Советски Союзан Коммунистически партин Центральни Комитета, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета цІерагІа дег чура декъал дуйц шо «Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» хкхча космически кемаш толамца групповой полет яхна.

[illegible]

Л. И. БРЕЖНЕВ, Н. В. ПОДГОРНЫЙ, А. Н. КОСЫГИН.

МОАРШАЛ ДАЙТАРА ДЕННА ЖОП

Дег чура моаршал дайтараки [illegible] КПСС Центральни Комитета, СССР Лакхехьарча Совета Президиума, СССР Министрий Совета. [illegible]

Космонавташ: ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО, ШАТАЛОВ, ЕЛИСЕЕВ.

АЬТТУВ БАЛБА ШУН, ТУРПАЛАШ!

* * *

ИЗ ДОККХА ХІАМА ДА

Космос кароеразочо Іаламате боккха событи а советски вокх! космонавт тІаьхьа космически кхо кема цхьаь евина космосе лелаш хилар. [illegible]

МАЛЬСАГОВ Абу, истори, метта, литература, экономика Нохч-ГІалгІай Іилма-талламан институтан [illegible] Іилман болхло.

Йоккха дега гІозале

Кхзамнен фермашкен къахьегаршна чІогІа дегаг Іоза хилар космосе яьккхача коталонах.

[illegible]

С. АЛБОГАЧИЕВ, МалгІобекан районан «Алханчуртский» совхозан кертера зоотехник.

ОАХА ДОНИХАЛ ДУ

[illegible]

А. ТАРАНАКОВ, Грозненски [illegible]

Циолковске мехкахоша баьккха ловца

КАЛУГА. «Союз-8» кха космически кема сигал [illegible] К. Э. Циолковскийн [illegible]

[illegible]

ТАСС-а ХОАМАШ

Лаьхна пилоташ чубелла «Союз» хкхча советски кхаь кема групповой полет дІахо йодаш ю. 14 октябре московски хенах 8 сахьт 30 минут яьлча «Союз-6» 45, «Союз-7» 29, «Союз-8» 13 го баьккхар Латтана гонахьа.

[illegible]

«Союз-6», «Союз-7», «Союз-8» хкхча космически кемаш [illegible]

1969 шера 14 октябре московски хенах 16 сахьт даьлча «Союз-6» 50, «Союз-7» 38, «Союз-8» 18 го баьккхар Латтана гонахьа.

[illegible]

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР КХАЛНАЬХА ПХЕЛАГІЧА СЪЕЗДАГА

Деза новкъостий кхалнах! КПСС областной комитет, Нохч-ГІалгІай Автономни Советски Социалистически Республикан Лаккхехьарча Совета Президиумин Министрий Советоа дег чура декъала дуй [illegible]

[illegible]

КПСС областной комитет. Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Совета Президиум, Нохч-ГІалгІай АССР Министрий Совет.

РЕСПУБЛИКА КХАЛНАЬХА V СЪЕЗД

[illegible]

«СОЮЗ-6», «СОЮЗ-7», «СОЮЗ-8» ЯХАЧА КОСМИЧЕСКИ КЕМАШ ТІАРА ДАХЬИЙТА МОАРШАЛ

СОВЕТСКИ СОЮЗА ХАЛКЪАШКА

[illegible]

Космонавташ: ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО, ШАТАЛОВ, ЕЛИСЕЕВ.

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ МЕХКИЙ ХАЛКЪАШКА

[illegible]

Космонавташ: ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО, ШАТАЛОВ, ЕЛИСЕЕВ.

АФРИКА ХАЛКЪАШКА

[illegible]

Космонавташ: ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО, ШАТАЛОВ, ЕЛИСЕЕВ.

ЛАТИНСКИ АМЕРИКА МЕХКИЙ ХАЛКЪАШКА

[illegible]

Космонавташ: ШОНИН, КУБАСОВ, ФИЛИПЧЕНКО, ВОЛКОВ, ГОРБАТКО, ШАТАЛОВ, ЕЛИСЕЕВ.

СОВЕТСКО-ВЬЕТНАМСКИ ПЕРЕГОВОРАШ

14 октябре Кремле хилар советско - вьетнамски переговораш, царна юкъе закъа лоацаш бар: советски оагІонгахьара — КПСС ЦК Генеральни секретарь Л. И. Брежнев, КПСС ЦК Политбюро член, СССР Министрий Совета Председатель А. Н. Косыгин, КПСС ЦК Политбюро член, КПСС ЦК секретарь нов. А. П. Кириленко, кхыбола официальни наь;

[illegible]

Переговораш дІахо ерзаь.

(ТАСС).

11-ча октябре Советски Союзера Дьаьтан спутника орбита тlа даьккхад «Союз-6» яха космически кема. Кема пилот, подполковник Г. С. Шонин кема борт-инженер В. Н. Кубасовни шаьш волчуьнга медицински тlахьожуш оттабаьча хана (эгара аьрдехьара сурт). «Союз-7» яхача космически кема экипажа член В. Н. Волков кема тlера яхачан продукташ чулаттача стенда хьалхахь (юккъерчу сурт). «Союз-7» яхача космически кема командир А. В. Филипченко шен доккхачу цlийнан Александрица, юккъерчух лаьцна ваьгlа. Аьрдехьа — цуьн сесаг Бирюкова Александровна, аьттехьа — зlамаг1а вола воl Игорь (коьрта сурт). Космонавт В. В. Горбатко Iай тренировка еш воллучу хана (эгара аьттехьара сурт).

В. ЧЕРЕДИНЦЕВА сурташ.

ТАСС фотохроника.

ОРБИТАЛЬНИ СТАНЦЕШКА БОДАЧА НАЬКЪА ТlА

1969 шера 11 октябре московски ханах 14 сахьатя 10 минутя яьлча Советски Союзера сигаладахийтад «Союз-6» яха космически кема.

Кема командир подполковник Шонин Георгий борт-инженер Кубасов Валерий пiргIата ба. Iилма-технически тохкамийн экспериментийн шерра программа кхочашъеш ю кема экипаж.

11-ча октябре сигаладахийта «Союз-6» яха советски космически кема орбитальни никъ беш лаьтташ ву планета гонахьа. Дьаьтан искусственни спутника орбита тlа керла лоархlаме эксперименташ ю летчикаша-космонавташа Шонин Георгий Кубасов Валерий.

Хьуьнаттел техан а, ерригаш а космически аренга ахийта аппаратураш ваьрнега дlакхачаш латтача хана, лехкаш дола арг1анара кема орбита тlа лаккхаро уlла шийна тlеоз. Из-м тамаш а яц. Космически наькъа ахара практика хьахьекхад, космически аре карабэзара дьаьъара эггара чолхенег1а йола проблемаш комплексе къестае ниа кхоьчаргболаш даран дукхьал лехнаш йола кемаш хилар.

Космически кемай конструкцешцен аппаратурацен хьалхехьад Iилманен техникацен карагlдаьхна эггара толашаг1а йола хlамаш. Наькъа ухи лехкаш йола техника лоацнача хана Iалашдате сиха дег1аенай.

Дагалоацарга вай, эггара кьалха саг космически арене вахар бархI шуьн ах шуьн хьалхаг1а мара ханна ца хилар. Цкъа моттиг йолча «Восток-1» яхача космически кемица Гагарин Юре йиллъ никъ 108 минута мара бlаьхбелазвар. Цхьабаьъда, дьаьттана гонахьа цу алхна цкъе баьккхача гоне космосе бода никъ биллар итташ космонавтийн тайп-тайпарча космически кемашца космосе ахара. Цу дийнахь дукхьаша хьалхехара космически наькъа хьалаш сага атта ла могаргlолаш, из болх буларгболаш, кема орбита тlа лаккхачен юкъа Дьаьттан тlа воалзлечен ханарча наькъаласа йолча участке хулча Iоткъама дукхьаръ лоттадургболаш хилар.

«Востро» яхача ерех долча лелача кемашна 1961—1963 шерашка чакхъяьккха наькъаш дара программа вlаштlехьатlехьа алд кема сигаладахийтарах латташ яр. Космосе хlара ниъ массала бъ чоалханег1а хулар программа, бlаьхлора орбита тlа космонавта бобакха ха. Цхьаь наькъа ахара неттел групповой кьаш де балабедар космонавташ. Цу хана цхьаца сем болхаш а шоайла шин оатlорахьара радиобуваш лоттабеш а.

Лехкаш долча кемашца наькъаш дара программа дерраг1а дlахо дьар а лег1айоалар а дукхье моттиггаш чуйола лелха кемаш Советски Союзе хьалар. Цхьаь цу дьалхаг1а, 1964 шера 12 октябре, сигаладахийта «Восход-1» яха космически кема дьаьттана гонахьара орбита тlа дьаьхна, яха моттиг йола эггара хьалхара кема дар. Цу кема тlа тоххар бlаьхача хана наькъаш дара вlаьла хилача эргlоаца экипаж члений леккараш пар специальность кьежна дlа-юьа лекъара вортереш.

Шоаллаг1а баьккха лоархlаме гlабар «Восход-2» яхача космически кемаца волача хана летчик-космонавт Леонов Алексей космосе кема чура эггара хьалха аравалар. Из эксперимент ечэ хана хьагучаьлар саг космосе ара хилара тара хьайьеккхар, цар1 шийн хьашт долчо тайпара космосе наькъенаш хьеги дlа-юьа лелри могаргlолаш, тайп-тайпара технически балхаш де а Iилман эксперименташ е а ниъ кхоачаргболаш из хилар.

«Восход» яхача космически кемаш тlера системаш чlоаггlа тешаме кабина чура хьалаш комфортабельни хиларо космонавташка йиш хилийтай скафандраш а йоацаш эггара хьалха космосе ахьа. Программа кхоачашъеча хана белгалъяьккхар кема лелаш долча а Iодоссача а хана кулгаца лехкара система болх дика беш хилар.

«Восток» «Восход» яха кемаш сигалъухача хана Iоаьча космически наькъий опыта советски Iилмахошкен конструкторашкен йиш хилийтар дукхача технически характеристикашца дилла обеспечиваечa немарех дукхаг1а а тlеэ дола «Союз» яха тенамаг1а йола космически шийн хьале.

Эггара хьалха цецдоахь кема буровшна. Чуlерчен бах бечени помещени ерригача — обьема (ийс кубически метр) диллача «Союз» яхача кемаца ший сарргlалаш цхьанна а дац. Наьъла батерей панелей тайпарa йола моттиг 14 квадратни метр я. Цlаьта по чейн тlарча ерригача системашта бола ша электроэнерги я тел.

Кема конструкции ерттерча яхь отсекет латт: космонавтий кабина, орбитальни отсек, приборно-агрегатни отсек.

Эггара хьалхарча космически кемайчул эргаш йолча. Iоhоссача аппарата аэродинамически форма йиш хулийт Дьаьтан атмосфера чlоаг1ача чlоаlлашка гlоьла чакхдоалаш кема лехкаш Iодоссаде. Кема лехкаш Iодоссадала система Iалашду аппарата корпуса айлара ниа ниlобе, хlаьта цу дикка дохбу механически бlоохален мухь, вlаштlехьдоаких боккъашпа балтальявча районе кема Iодоссалга. Iодоссале хьалхаг1а болх бе йолайолийтача наьъла двигателаша Iалашду хlаьла Iохоалезга.

Космонавтий кабина орбитальни отсекаца йоаласца я герметически дlакъовлалуш йолча люкашкадага гlалла. Космически кема орбита тlа дальначул тlеккаг1а лючен хьеллалу, тlеккха космонавташ аппаратура чулаттача, космонавташа болх бара, садаlара, шоб ара эша моттигаш кийтъарча орбитальни отсека чу дlахьйоал. Орбитальни отсека а ниттa сунакьарча космосе арабевла космонавташка йиш хулийташ йола системеш я.

Орбитальни отсека ниьсса дохьа сагlоралхара космонавтий тlабенах къахотуьлх кема тlара аппаратуреи двигателаий чутарье лаьхlа яь приборно-агрегатий отсек. Кьаьхалда болх беча реактивни установках пайда эц орбита тlа маневрированни яаа кема Дьаьтта Iодоссадале чьахаг1а тормозной импульс аллийтарах. Двигателий ниаев чунча доагара кхочнамон «Союз» яхача кемага йиш хулийт Дьаьтан тlера хьал 1300 километра лакхйца мотте пенорировани е.

«Союз» яхача советски космически кемаех йоакха шерра тормаш цкъа само лунккааe а хьахьекхай хьалхаг1а наькъаш леча хана. Чоалхенег1а программа кхоачашйора «Союз-4», «Союз-5» яха кемаш сигалдахийтара хана. Ниъ хьехален юстам уиленен радиолокационни система поопьер ерало вlаштlехьальенкнэ кемашта маневрированни этга, гаргалдалга, юлаг1а вlашаг1хеттилгга.

Кемашта итташ миллионаш кепасталаш кьаьмар ниъ сагаз латта хана тlайола дукхе тlа эггара хьалхара экспериментальни космически станции хьарца хьалхаг1а чакхйоалача цу операцешка.

Эггара хьалхарча орбитальни станце баьха дукха ха ихьаллан — цул тlеэ болхалаа шара. Ювоаболгъяь, цу юхаг1а а кхоачашйина лоархIаме экспериментий. Чоалханеча космически операцешка лостамаш тегара кемдаца мила болх бу хьежар, дукхьайххa вlаштlехьальенкхаш йиш яслонент цхьаьна космосе аравалга. Орбитальни станце арахьа хьаьккхача сахьата, майрача космонавташа Хрунов Евгений Елисеев Алексеи тайп-тайпара монтажни балхаш даьл, дукха Iилман эксперименташ дьй. Космосе ахара эксперименташ яь дьаьчачул тlехьаг1а лоал кема чу баьнний космонавташ. хlаьта шоаьш вlашаг1къовстадаьчул тlехьаг1а цу кема чу а баг1аш дьаьздо юха Iовессай.

Цу цойнаьрa, «Союз-4», «Союз-5» яха космически кемаш сигалдахийтарах — йlаьхача хана бола бу орбитальни станцеш хьалхара наькъа тlара эггара хьалхара ечаш хилар. «Союз» яхача кемай тоальча конструктивни характеристикаша йиш хулийт экипажаш хувцари эшаш бола мухь орбитальни станцеша тlабакьара дукха станцеш Дьаьттанен юкъе йоаррачаг1а рейсаш яра лоархlа йола орбитальни станцешта транспортни кемаш цу наьъа хана цхьоалаг1ча классах хархlа.

Ишта, гlана тlехьа тlа бола ханна, лоацача 8 шера цкъа йоттиг йолча кемашкара эггара дьалларча, бусанча диллача ноптаалхилаш волча экспериментальни орбитальни станцега кхоача дег1аахара бlаьха цикъ хьаьбенаб советски космически техника, Щедо ац, «Союз» яхача космически кемай арг1анарча наькъе цар кхы а йоаккхаг1а йола тороналш хьеллаагадаlарах.

Александр ТУМАНОВ,
АПН Iилмен комментатор.

БЕРКАТЕ ХЬИЙКЪАЙ

Дика воаз Грозненски районерча «Ермоловский» совхоза болхлошта звеньевой коммунист Межидов Iаьла. Хlара шера кьашегама лакха хьоккамаш гойт Межидова. Ишта укх шера 100 гектарега хьажкlаши 150 гектара тlа гидуаргаши кхьай Iаьлас кулгалдеча звенос. В. И. Ленин ваь бlаьшу дузача ден сийна план 20 центнер йолча хlара гектара тlара 25 центнер хьажкlаши, план 12 центнер йолча 15 центнер генараши чуэца дош деннадер цуьн звеной механизаторашa. Хlаьта царна хlара гектара тlара 18 центнер генараш дьаннад.

Хlана сихбенна хьажкlаш чуэцаш ба механизаторий. Шоай нормаш тlеккхоачашъю хьажкlаш чуэцаш боаккача комбайнераш Б. Султановен У. Экиевен. Хlара гектара тlара юкъера дьарайна 30 центнер хьажкlаш чуэль цар.

Я. ЦУЕВ.

РЕСПУБЛИКАЙ ЯХЬ

ЛОАЛЛАХАРЧА РЕСПУБЛИКАЯ ПРОМЫШЛЕННОСТО 1969 ШЕРА 9 БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯРАХ (проценташ).

	НГI АССР	Къ. XI АССР	ЧЕРС. Балк. АССР	ДАГ. АССР
Продукцена реализаци яра боарама план кхоачашъяр	101,2	100,3	102	101,8
1968 шера 9 беттачул реализаци яра болоам лакхбалар	109,2	107,7	110	109,0
1968 шера 9 беттачул валови продукце болоам лакхбалар	110,0	107,7	111	109,7
1968 шера 9 беттаца наийсагйа къахьегама оасарле лакхъялар.	106,5	103,6	106	105,3
Ерригa предприятеш (бытовой гlулакхаш дара министерства предприятеш йоацаш)	167	150	126	184
ЦАРЕХ:				
Продукцена реализаци яра боарама 1969 шера 9 бетта план кхоачаш ца йераш	38	33	24	38
Планированеи экономически стимулированеи керлача системе тlа яьха еррига предприятеш	108	100	87	108
ЦАРЕХ:				
Продукцена реализаци яра 1969 шера 9 бетта план кхоачашъьяш.	22	17	15	19

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС ЯРА

Коммунистически къахьегама сийлен цlи лелаеча вагонни депо творчески группа машиннаькъа отделене инженерно-технически болхлошца цхьана дьархlар меккъаьтта продукташ чуйоттап йола цистернаш кийчъяра автоматизацийн механизации е. Промывальщикий къахьегам аттача баккхара кердадараш леха йолаелаб депо коллективни партийни организацин. Цистернаш йилара керда метод кийчъеча хана къовсталуш чlоаг1а лоархlаме дош — Грозненски промывочно-пропарочни станце коллективо керттерча дакъе кийчъю цистернаш меккъьаттана лаьрхlа. сийрдача меккъаьтта продукташта лаьрхlа кийчъе. Цу гlулакха тlаерзаьь я автоматика а.

Грозненски промывочно-пропарочни станце коллективо гlулакх деш я ши станци. Цига биъ лакх машинаьккъа тlа цкъа оттаеш дlаоттае йиш я 59 йиъ соа йола цистерна. Автоматика юкъеяхьалехьа дийнахьи буси обработка йора 450 йиъ соа йолча цистернa. Хlаьта автоматика производствана юкъейихьачул тlехьаг1а дийнахьи буси кийчъю цистернаш бlаьш я. 1967 шера дукхьашха производствана юкъейихьар цистернаш юла опытни установка. Цуни новкъосталца цистернаш юлачара дерригача балхашта автоматизацийн механизации йио.

Цистернаш юла керда метод производствана юкъеяхьаво тlаьдолаь да хилача балхех промывальщикаш мукъабахара. Дукхача хана тешз из болх Iилман дайла тlа вlаштlехьбаккхара хьанаое къахьийгал депо болхлоша. Цох боккха пайда баьннаб. Хьалха пистерна чу Iоч а баьле цlевйора промывальщикаша уж, хlана кхача бесса да гlулакхаш. Хьалха кулгаша цlеньеш хиина цистернаш хlанз тайп-тайпарча механизмаша, машинаша, приборaша цlенъю. Из хьахинках цистерна юлача болча автоматизацин яоах. Технологически линешка оттаьча запорни арматура новкъостала гаьнара управлене а еш, цlеньe йиш я цистерна. Ховш ма хиллара хlанз деррига балхаш автоматически кхоачашъу. Нагахьа эшаш хуле моллаг1а процесс юхакхоачашйойт ахьан диспетчеро. Цистернаш юлача автоматически дlадохийт дlайхеи шийлен хий, растворитель, кьыраш.

Командин прибора тlа отта ма дарра промывальщика новкъостал ца эшаш кхочашъю цистернашта пропарка яра, цlеньяра, растворителаца цистерна оаг1оши цхой цlеньяра, шоллаг1а промывка яра цистернаш йокъаяра процессаш. Уж ерригa а процессаш чакхйоаьаш цистерна цlеньяргa дlайоаа ха цхьа сахьет мара дац. Хlаьта болхлоша кулгашца уж цlеньеча хана дlайолаш хиина ха 2 сахьати 40 минотй яр.

Цистернаш юлача дlаухийтача дlайхачи шийлачеи хи давленега хьежжа лаккхаг1а хул хьабоала пайда. Паьленеца автоматически регулировка яра болх беш я хив насосни станце «АНС-К» яха «ВНИИКАнефтегаза» опытни завода архийна система. Цу системa лорлю насосни агрегаташ е, шийн боалламаг1а мара хилийташ дlайхеи шийлен хиe.

Промывочно-пропарочни станце биъ чаькъа гонахьа кхо сигнализаци йола светофораш оттаьй. Оператор волча управлене пульте оттаьй хьачуйоаг1а цистернаш доаздlаш йола автоматически устройство. Цу наькъашта дlаоттае эза цистернаш хьаккхача автоматически хоам бе ни устройства. Цистернаш автоматически юлаог1ола гlулакх дlаштlехьдаккхарах боккха пайда баьннаб. Масала, хьалха кулгаша цистернаш цlеньеча хана хlара цистернага дlабодаш хиина мах 3 сом я 70 кепиги дар, хlаьта хlанз автоматически из юлача хина дlадоаар цхьа сом 32 кепиги мара дац. Автоматически цистернаш юла процесс производствана юкъеяхьарах шера пхичахьалкхена 165 эзар сома пайда хул. Из керда метод производствана юкъеяхьара дlадалхийтар оч шу далалехьа юхаметтеоттаду. Промывочно-пропарочни процессаш чакхйоахача къахьегама оасарле 60 процент лакхъенний. Цул совг1а промывальщикий къахьегам аттача баьккхаб, товзаьт цар балла хьалаш. Из керда метод производствана юкъехоча хьинаве къахьийгад машинаьъкa отделене инженерно-технически болхлоша, вагонни депо болхлоша. Царна юкъе ба пв. Гребенко, Кечак, Машин, Злотников, Разваи, Похвищев, Меликсикян, кхыбараш.

Из кердала вагонни депо балха юкъелахьара четаяь Ерригсоюзни совещане хилар город Грозне, цига дийцар цистернаш кийчъяра балла автоматизации механизации яра йола лоархlаме дош. Цу Ерригсоюзни цхьоле дакъалоацар вар Советски Союзера Европейски дакъера. Средни Азера, бувзама наькъай Министерстверa, бувзама наькъай Министерства Iилма-технически институташкара — берригаш е 11 машинаькъа низалаш. Цига дакъа лаьцар 150 саго. Цу кердачох хьабоала пайда чlоаг1а кхета а беш, хьача машинаьъкашка а цох пайда эца лаьрхlар совещане дакъа лаьцараш.

М. ПЛЮЩ,
КПСС Грозненска горкома инструктор.

СИХАГlА ЧАКХДАХА КХАШКАРА ГУЙРАН БАЛХАШ

Комплексах де деррига балхаш

Гуйре кхаш лелдераша тlегlертта къахьегй деза ха я. Кхашкара культураш чуэна, гураь дуа алаташ дlаде, зибь аха, доакъар-Iалашде деза.

Дlалахеча кlирах чуйина къахьегаш кхинаб колхозийн совхозийн механизатораш. Дукхача вай боахамашка чуйицa йоахаш латт хьажкlаш. Баькъа кхы а чуэцинза дукха хьажкlаш е Наьсарен, Сунженски, Урус-Мартана, Шаьла района боахамашка.

Совхозерчуя лоаг1а а свекла чуэцача дена балхий темаш. Хlанз а тlехь чу ца эшаш дукха свекла я Шаьла, Урус-Мартана районий кхашка.

Гураь дуа алаташ дlадера план 73 процент кхоачашъьай республике. Уж дlадийна бола боахк Грозненски, Гудермеса, Наурски районий кхаш лелдераш. Геттара чlоаг1а тlехьадоах уж балхаш Шелковской районе — дlадийнар 50 процент. Наьсарен районе — 41. Дlалахача кlирах республика кхашка 49 эзар гектара тlа дlадийнад алаташ. Цу таьбара хьинар айдаь механизатораша дlахо а къахьегe 20 октябрь тlакхачалехьа деррига алаташ дlадийнаь хургда.

Чlоаг1а лезара лел республике зибь ахара гlулакх. Бlаьстенна хlамаш дlаюертйолта лаьттах хlанз яьха даьнар 66 эзар гектар мара дац, е планах доаг1ачох 38 процент. Зибь кийчъяра дертlо геко ец Грозненски, Наьсарен, Шелковской районашка. Цар кlанвалча аьхар эшачох кхоалаг1а дакъа мара дац.

Кхашкара балхаш хоинаха чакхдахара республика берригача кхаш леладерий болх дерттlа вlаштlехьбаккха беза. Из да боахамий кулгалхой керттера декхар.

13 ОКТЯБРЬ ТlАКХОАЧАШ РЕСПУБЛИКЕ ЗЯБЬ АЬХАЙ ПЛАН (ПРОЦЕНТАШЦА)

Районаш	зябь аьхай
Ачхой-Мартана	34
Ведана	24
Грозненски	27
Гудермеса	44
Малгlабика	35
Надтеречни	65
Наьсарен	10
Наурски	47
Ножай-Юрта	3
Советски	43
Сунженски	50
Уpус-Мартана	35
Шаьла	46
Шелковской	28
Еррига	38

БЕХК МАШИНИЙ БАЦ

Дика хьуккъаьнй укх шера хьажкlаш Урус-Мартана района Мичурина цlераг1а совхоза кхоалаг1ча отделене кхаш лелдераша. Бойъла хьажкlаш чуэцара балхаш дог доладеш дац.

Хьешаргlа вай цхьан кlирекдийнахь бен бола. Юртбоахаме культураш чуэцара чlоаг1а аьттув болаш де дар из. Хlара механизатор тайпа вар иоаш цу дийнахь цхьаццаа ах-ах, шишша норма оргхиларах. Цхьабокъда дагаллаьтар кхоачашхилазар цар. Хlана?

— Отделене управляющи вош Зильбухарова, бригадира вош Шаипова, агронома вош Ахмадеца хаьчахьа йоакхо аь шар комбайна тlара силос хьакхахьа машинаш хьожара, — йоаа комбайнераша В. Магомадовеи С.-М. Мерзихановеи, хlаьта Iо а укхийташ доаке йиш минай ца мех бола доацъар. Цу тайпара болх бе йиш йоацаш дукха латт кхай тlа агрегаташ. Из да къахьегам дерттlа вlаштlехьбаьккха ца хилар, транспортах нийса пайда ца эцар, боахама кулгалхой, специалисташ цу лоархlамерча гlулакха сагота ца хилар. Ишта дlайода болх йоацаш эггара аьттув болашаг1а йола ха.

Кхы дикаг1а вlаштlехьдаьккхаш балхаш отделене перевалочни пункте я. Хьажкlаш лордах цlенъяра, уж алат кийдеча пункташка дlахийтара гlулакх геттара лелара лел. Бохллоб кlезига ба. Цул совг1а хьажкlаш элеваторе дlахьахьа хlара дениг 5 — 6 машина мара хьожац. Из а деррига дац. Царех хlара машина дийнахь кlезигаг1а дале а, пхитра рейс е йиш йолаш я. Цхьабокъда хьажкlаш тlейоттара балхаш геттара шортта дарах дийнахь кхоккха мара рейс ни цар. Ишта 5-ча октябре Ш. Алабекова кхо рейс мара яьзар. Цу дийнахь диъ сахьат гаргга ца йоайр цо шийн машина кхоза йотташ. Цу тайпара кхокчамбоацараш хилараx кхоачийъяц болхамо элеваторе хьажкlаш дlакхахьийтара график.

Совхоза, отделена кулгалхой кхай тlа перевалочни пункте хилаш але йиш яц. Цхьабокъда уж цига хилар пайда бий кхоачайбоацараш дlадоахаш а къахьегам нийса вlаштlехьбоаккхаш а ца хилча.

Хьажкlаш чуэцара, уж элеваторе дlахьахьийтара бола во хlана лел, — аьнна совхоза директорага вош. Дрезецкеги отделене управляющи волча вош. Зильбухаровеги хьаьттача цар даим луш цхьа жоп хул: «Автомашинаш тоъац». Хlаьта транспорта болх боаг1ена тайпара вlаштlехьбаьккха ца хилар теркал деш а бац боахама кулгалхой.

П. АЛЕКСАНДРОВ.

Гудермеса района «40 лет Октября» яхача колхоза кхашка дlа мел хьекхача гуш ба свекла чуэцаш, алаташ дlалуош, дуга хьоккхаш боахка колхозхой.

238 гектара свеклах хlанзалехьа чуйица яьннай 130 гектар. Хетаргахьа баьла лоархlамах 300—350 центнер свекла йоал гектара тlара. Цхьайолча звеньяша кхы а дукхаг1а оалх мерза оалаш. Хаджимурадова Хьаде 20 гектарах хlаране тlара 480 центнер, коммунистка Алхотова Аймане звенос 24 гектарах хlаране тlара 330 центнер чуэнаб свекла.

Свекла йоккара план 150 процент кхоачаш а еш 6 эзар тонн йоккха лерхl колхозо.

№ 2 йолча бригаде йоакха опыт болча звеньевоне Темиргираев Адама 60 гектара тlа дуга кхедаьд. Хlанз чуйолаш латт из, 50 центнер дуга доал фикхай гектара тlера.

Темиргираев Адама доаккхал а деш цlераш йоах дикаг1а болча дуга леладерий Калаев Заикирха, Кудуев Iалауде, Бигаев Арсмирзий, Касубаев Буштой.

Аьрдехьарча сурта тlа: комбайнер Цагараев Iалви дуга чуэцаш воал. 301 гектар дуга ду колхозе. План 30 центнер йолча тlара гектара тlара юкъера лаьрхlача 35 центнер дуга доал укказа.

Массанальа а кхехкай да хьашкара балхаш. Ялат дlадуош я № 1 йола бригада.

Аьттехьарча сурта тlа: колхоза председатель Орцаев Iумар тракторист Ахмадоева дуцаш воаш кlа дуа ца чуйхадийтайл дlачуош долча кlин боарач мел лаккхе беза. Хlанзалца гектара тlа 280 килограмм юаш хинналв хlанзачул тlехьаг1а 300 килограмм хила еза норма, йоаь цо.

Трактористий Ахмадов Мухтаршаца, Радуев Хьакlа, Любов Абубакарa, сеяльщикий Дениев Хьамзета, Ахмедов Денисолта, Ахмадов Iале алат хlадуча деяна тlехкхоачалъю шоай норма.

Колхозе хlанз дlаде деза 2000 гектара тlа ялат, цох дlадийнар 1500 гектар да. Хlаьта дисар 20-гlа октябрь тlакхачалехьа дlадийна доаккхаьтда.

Урожай лаккхаг1а селдаш лелаеш дlадуа хlа 50 килограмм суперфосфати 50 килограмм аммиачни селитрех а тосса.

Хlара минотах, хlара сахьатах пайда эцаш кхы тоа да деш кхашкара балхаш чакхдаха оарцаг1баьннаб «40 лет Октября» яхача колхоза къахьегамхой.

Т. Тебоева текст.
И. Плиева сурташ.

ХозагIеи дикагIеи

ХIана Назрановрча трикотажни фабрика арахеца даьре комбинацеш, ахьйола нацедеш ерригаш а цхьа бос болаш, иаьха тераен тIескарrбоцаш я.

Бакъда, Октябрьски шоа тIакхеачаш оха арахецаршела барккъаш нйдархой бIарг тIеоттаргболаш хургда. Цу хала балх бе йолалургья хIана оха басараш деча неxе дIаоттаю кеп еттa машина. Иштта оха оаха цох не газеташ тIа санна даьре догаший, тайп-тайпарча зизай кеп еттаргйолаш даь.

Машина аьлча, цхьа зIамига хIама хетаргья цох. Из иштта дац. Берригача вай мехка ялх мара яц яа тайпа машена. Италера еий из. Из дIаоттаа тхона воаккъестал деш ва из хаьеча фирмерa вена итальянец Мартын Янес. Со ер тайп - тайпарча вай мехка гередашка (Москве, Калинине) массехк бетташ деахай хиннав из Iомаеш, цунга хьоьаш. Цудузьа арей мотт ца хоьча итальянца дукха къахьеча дезац сона хьехаш. ХIанах сиха кхеташ, хIаман сиха хьисап де хоьш зIамига саг ва тхоца не дIаоттаеш веала Ленинградера шIаьча Хангиев Къурейш. Цу машина тIа болх бе Iомадуш хиннав из а.

27 мотр йIаьха я из машина. Хьашт дола басар, хьашт дола сурт ютIадеаных не дахаре тIа. Цхьаь сейнах ца чакхдеахках 2400 метр хьаьрий.

Кеп тоххачул тIехьагIа цу бIарг доттIаше а дIайхача камер чу дола дьарий (цу машинах йоалаш а). Цу чу 200 градус йIехал а, хIаьта 5 атмосфер хилал давление а я масса саггIоракьаьрь. Цу бIаьхача йро дьыре тIа кам а дIатIачIоагIду басар.

Цигара дьыча йоккхача камер чу дут из, тIаккха сушилка чу деда. Иштта ниIъ бу - ца скаде, баракъаш тегарий машенаш тIа кхачаледьа.

ЧIоагIа чоьлхане болх ба из вIашагIйоалаш ба басар. 50 дий, ньал чакхбаккха безь из болх инструкцега дилаче. ХIаьта а тха зIамига коллектива цу хапал дукха хьалха ала дага я. 9 ниикахь хIама ца эшаш нийсса ах болх ба дьиннад тхо.

Фу пайда хургба цу машина фабрикана? Аз яьхача тайпара хозагIа, дикагIа хургья арахеца продукци. Цунга хьежа лакхлургба цох хьалу мах. ХIаьта пака дуккагIа хьабе болх хургба. Фабрика ший лакхлургда.

Из дага а лаьца сихагIа из болх чакхбаккха гIерт тхо.

Б. ДУДАРОВ,

Назрановрча трикотажни фабрика басараш дача цеха мастер.

КЪАХЬЕГАЧА САГА ДАИМ ЙОАКХО Ю

ХЬАГIАДОЬРIАЧА шара морт бетта шоазткъе итт шу дуза да болгIадоаккхаргда Нохч-ГIалгIай Автономни. Советски Социалистически Республикна. Юбилейне хийчо яр а из еръар а Владимир Ильич Ленин вать бIаь шу дуза да хьатIеттале хьахагIа нийслу.

Ленински тIехьаде йIаьхий а тайп-тайпара а из вай дочара цхьонгаш лоархIаме проблема яц парте ца из къовстача хала ленински теоретически тIехьалентара хьехам не ацац.

Цу даьнье йоацац яц социальни Iалашон система а. В. И. Ленина хьаьй вай парте страховой программа, къахьега ца могараш социально Iалашбара принципаш, къоночa Советски республика Халкъа Комиссарий Совета Председатель ше волаш хийн а ва, кул язьаьа къахьега могаргдоацача баьние къахьегамхой материально Iалашбара хьакъехьарча Советски Iаьдала декреташта. Социальни Iалашон бIарччача системана лар-де йейнай уж Ленина идеш.

Болхлой, гIулакхера нох, цар дезалхой Iалашбу дехкар дезь тIа я йожаь предприятешa, органиэацеша, учреждeнеша хьачутёлача взносех хьахулаш йола шиъ бюджет а йолаш йолча пачхахьалкхен социальни страховане дарза тIа. Дотацей хьисапе тоъал дукха ахча тIадоагIа пачхахьалкхен бюджетера.

Колхозхой Iалашбу колхозий валови дохода белгаларея дакъацара еча отчисленеех хьеча централизованни союзни фондерча средствей а пачхахьалкхен бюджетера хьахьежадеча ахчах а.

Социальни Iалашон лакъе вай мехко яь революционни ерталонаш шеррагIа йоаиййтар дукха пособей ялла цхьаи тайпара дуккаргда аз: болх бе ца могаш засарах телача пособех.

Уж тел: болх бе ца могача вилараш дувзадена дола дазар хилча, дуккаха нацоглаш а шийшa, цунга хьажиза сергвоекии моттиг нийсъелча, керентав хилча, туберкулезах цамогаш хиларва а профессиональни дазар кхетарца дувзаденнa хаина ахьча балха тIа вахийтача. Цул соьгIа, дIаар а кхийтте хаина болх бе ца могаш еcача пособи хьожаду болх беш вьахкача хана йIоалага ца хьожаш, из дIетал болх бе ца могача хьынача хьалхарча дийнахь дола бокьонга вайрза юхаметтаэтта заддаца е инвалид а хилале пенсе тIа ваххалца. Балха тIа волаш чоь хилалах е профессиональни лазар кхетарах болх билургбоацача вьынача ца могаш йоеххачь хана диза алани лу.

Хаина болх бе ца могаш бусача боллаоштeн гIулакхерча вадан хIара шера 2 миллиард сом еоагIа пособеш тел Советски Союзе социальни страховане ахчанара.

Дерригача капиталистически мехкашка пенсни пособеш нйда бокьо йолаш дола боллхлойн гIулакхера вахи шоай алапе тIара белгаларa взносаш дIачутийнаpаш мара бац. Масала, ФРГ-е боллхлойн гIулакхерча цаьхев бетте алапе тIера дIачутеда ерз взносаш 13, 15 процент я, Итале — 6,15 процент, Японе — 6,7 процент, США — 4,12 процент.

Вешта аьлча, пенсейи пособейи бoарам дIадахийтача алапех 20—25 процент мара юхаметтаоттадергдоацача тайпара увттабу.

Советски Союзе е болхлочо а, е гIулакхерча саго а, е колхозхочо а шоай алапе тIара цхьаккха тайпа взносаш дIачутелац социальни Iалашон гIулакхa. Цу гIулакхашка дIа мел дохийта ахча пачхахьалкхен да. 1968 шера РСФСР-е пенсешa пособеш даларга 8,7 миллиард сом дахад, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР-е — 44 миллион 659 эзара сом.

Болхлойн гIулакхера нахи хIана пенсешка Iалашбу 1956 шера тIайиача пачхахьалкхен пенсех долча законагIа. Цунга хьежа хIана алха РСФСР-е Iалашбеш ца 23 миллион саг, цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР-е 149132 саг (царна юкъе ба пособеш нйду дукха бераш долеч цхьаьи нозной).

КПСС ЦК совем тIа оттадаь колхозий членашта пенсеш хьажадара дьаладаш боллаоштeн гIулакхерча вахан пенсеш хьежадара хьалаши вIашы сагатутиита. Къоаналла пенсеш хьежадара ха цхьатарра оттаьй боллаоштeн, гIулакхерча нахан, колхозхоштeн. Цкъан хиазен соьгIа дакадаьд цхьоалагIча группа инвалидаш болча колхозий членашта, шоалагIча группа инвалидаш бараш-та — 30 процент. КхоалагIча группа инвалидаш дола колхозхой пенсейа Iалашбелга оттадеьд, нагахьа сенна балха болаш доаабарах е профессиональни лазар кхетарах хиина инвалидаш уж бале.

Общественни потребление фондаш хаддаьза лакхлуш хиларах даим тоалу бахача наха социальни Iалашо урен социальни гIулакхаш дарея дерриra тайпаш. Вай мехка хIара шера хIана яхан аьпа вайоах къахьегамхой материально Iалашбейта тоадеш йола шерда ахташ.

КПСС-ен Советски правительствон къаьстта йоаидо из Дай-мехка тIемa тIа хиннача инвалидий. 1965 шера дена эгара дохагIа даза пенсей боарамаш дакха лакхдиьв Дай-мехка тIема хьалхагIчеи шоллагIчеи группий инвалидашта, йоккха социальни гIойле еьвнай къоаналла пенсеш хьожадара доархIа ха цхи цу дохьарах. Из, белгала, гуманни гIойле я. хIана аьлча фронте хала чов хиина волча сага талагIа да общественни производстве дакъа дана, къастта а къавелча, хиннача чоьнел соьнагIа ха дIанхаппа болх бе ца магаш цуа унахцIеноиа Iатакъа доаэденнача хана.

Цул соьгIа, инвалидаш къоаналла телача пенсеш тIа хьаллахагIе а бахаро цар материальни хьал тоалу, хIана аьлча дукхагIча хана къоаналла телаш долча пенсей боарамаш 2-чеи 3-чеи группий инвалидашта телача пенсей боарамел лакхагIа хул.

1968 шера вай бетта дена кердача боарамагIа пенсеш нйде баьнаб кхоалагIча группа тIема инвалидаш.

Советски Союз бIарча хьанйшача шоай материальни хьал тоадаьл Даьхе лороеш тIем тIа дерела гIулакхаш кароагIдаьйнача 1 миллион 300 эзара саго.

Пошхд гуманни акт я бера дала дена I-чеи II-чеи группай инвалидий бараштa, 16 шу даьнадараштa, цхьабакъал, уьшача балхе балха стаж йоацараштa пособеш тела оттадар. Пачхахьалкхено вьттуe баьккхаб цар. вачахьа — городе е юрта — уж бале а, хIара бетта 16 сом пособи нйду цар.

КПСС ЦК сентябрьски (1967 ш.) Пленуме рехьенеша хьежа Нохч-ГIалгIай АССР-е кердача боарамагIа пенси нйнад Дай-мехка тIема инвалидех-пенсионерех, колхоза членех болча цхьоалагIчеи шоалагIчеи группай инвалидешa — 3330 саго.

Къоаналла пенсеш хьожадара доархIа ха колхоза членашта лыхарре дувзадена пенса нйне бокьо ернай 9900 колхозхочун.

Бера дена дена цхьоалагIчеи шоалагIчеи группай инвалидаш бараш дайчахьалкхен чотах пособешa Iалашбелга дукхьал ха юкъедаьккхад. Бера хана дена инвалидех волча 540 саго пособи нйнад республике. Уж белгалдаь, пенсешa пособеш хьожадарца а царна перерасчет яша а дувзадена дола гIулакхаш чакхдахара дакха Нохч-ГIалгIай АССР-е гIодла кхы тIа а дIадахийта дийзар 3281 эзар сом.

Пенсешa пособеш нйдеча вай республикерчи итташ эзараш болча къахьегамхошта даим долу социалистически пачхахьалкхено шоай ю йоакхо.

Пенсей боарам лакхбарца е пенсионераш дукхагIа хиларца, болх беш болча инвалидий къахьегам дикагIа вIаштIехьбаккхарца е инвалидашта транспортни средствашка гIулакх дикагIа дарца хьахьаккхай КПСС-ои Советски правительствон ха дIанхарах е инвалидаш хиларах болх бе могаргдоацача баьнача гражданий еш йола йоакхо.

Пенсионни Iалашон дакъе беш болд кертера болх ба 1967 шера 26 сентябре «Пенсешна Iалашбара гIулакх дIахо тоадара хьакъехьара» ССР Союза Лакхехьарча Совета Презндиумо Указ кхоачашдолгa.

Пенсеш хьожадарея теларея даьхье районни городской комиссей авторитет лакхьа а цу тайпара хIана социальни Iалашон отделий цхьаболча болхлошта пенсеш хьожало ца тIуфш йола моттиган дIачхо а ба.

Иштта шенкашта уйла тIахьийта ваьр да пенсеш ца телаш сопалара хьакъехьара решенеш тIахьлдаши дувзадеши дешiи а. Из уйла решени дIенкашта гIулакх доархIаш а дош бокъонаш, массе ситIорахьара цудехачу тIехьагIа комиссе тIаэцаш а а.

Социальни Iалашбу болхлой лоархIа хьажи пенси нйдара йола къахьегамхой бокъо царга йоала дIахахийтара правови гарантеш кхоачашъерга, пенсеш хьашадара хIнаш телхеш йола моттиган республике йолаш хиларах дукхагIа а.

* * *

СОЦИАЛЬНИ Iалашон органий балха тIа доархIаме моттиг дIалоац инвалидий къахьегама быта вIаштIехьъаиккара дешаша. Партейни, советски, общественни организацей новкъосталца дикка болх баьй инвалидий къахьегам вIаштIехьбаккхара, царна профессеш Iомийра, уж материально-бытовой гIулакхашца Iалашбара.

Учете латтача 9320 инвалидах 1969 шера цхьоалагIа февраль хьатIаккхочаш республике балха оттаевь Дай-мехка тIемeн къахьегамен 6421 инвалид. Инвалидаш балхаш тIа уттабелга лорий-къахьегама экспертни комиссе ения къахьегама рекомендацешка хьежжа деш да. Дарба дайта хIара шера мокъорташкeн санатореш кхийт яла бIаь хIана ваш аьлча вола инвалида, дIара уж массaла бола ахкана новкъостал ду колхозаша, совхозаша, предприятеша, социальни Iалашон органаша.

Дай-мехка тIемeн къахьегамен инвалидашта дикка новкъостал ду йоагоча кIичашца, кхачан продукташца, гIишлой материалаша, квартираш толарех, кх. кх. дI.

Тоаденнад дIа-кха ахувача средствашца Дай-мехка тIема инвалидаш Iалашбелга: 1968 шера «Запорожец» яха 75 автомашина а ужжал хIара из аьнна йола мотовелоколясаш а еннай. ХIаьта 1969 шера хIанале а 115 «Запорожец» яха автомашинаш цхьнйтай республикана. Транспортаца кхоачамбейа ца эшаш бола тIема цхьоалагIчеи шоллагIчеи группай инвалидаш. 1970 шера дена цхьатарра капитальни ремонт а йоладергья 1964 шера тIема инвалидашта еннача «Запорожец» яхача автомобилешта.

КЪАЬСТТА доархIаш болаш да письмой заявленешкa шоай кхинахьен нийсеи къестаяр. ХIаьта уж республика социальни Iалашон органашка дукха я ух.

Жалобашкeв заявленешкeн хьажара бехктоххаш шоллагIча дакъерча боллаоштa дIатIабуллаш бац. Жалобашка хьожалгeн уж къестабалгeн эгара хьалха городской районни социальни Iалашон кулгалхойн отделий заведующейн дехкар да. Царех хIаравар бехктоххаме ве заявленешк жалобашк дIачуийелта вIаштIехьдаккхара хьалхера яиттел, царга шоай хиннахьев нийсеи хьажарал къонстерзaи хьалхара а.

1969 шера 12 апреле СССР Лакхехьарча Совета Президиума Указ кхочашдара болх беча хана социальни Iалашон хIара болхлой партей правительствон советски наьха, эгара хьалха, къобенача граждaний а Дай-мехка тIемeн къахьегамен инвалидий еш йола йоакхо йойха шерга дIанхавейта гIерташ да.

Нохч-ГIалгIай АССР социальни Iалашон органашка хIара шера дикагIа тоалу кадрай состав, дикхерон юкъарон образование йолаш бараш тIа-гIа дукхагIа хул.

Дала курсашка дена ухийт бокхагIа бола инспектораш, бухгалтераш, социальни Iалашон отделий кульбола болхлой. Министерствера дукхаа болхлой г. Ленинграде шин шера курсашка дешa ухийт.

В. И. Ленин вань 100 шу дизар социальни Iалашон болхлоша белгалдоаккх Нохч-ГIалгIай АССР къахьегамхой социально Iалашбара даькъера партей правительствон мероприятеш кхехьахара болх дикагIа лелийтара дерриге низаш, знанеш, опыт тIаяхийтарца.

В. СИМАРЗИН,

Нохч-ГIалгIай АССР социальни Iалашон министр.

Дена вIаштIехьдаьхад ялат хьачуякцара балхаш Наьсарен района Пхьилемъонгий - Юртарча пункте. Царъ плошадне я цига хьашнIаш Iойерссае нийчъаь. Цудукъе дунза ха йоаа ваьц уккъза хьашнIаш яьхаш ухача машиний.

Хьаене хьашнIаш цу саькъте Iо а йоссадайй дIайнах уж.

Наьсарен района боахамашкара веттаи Ачхой - Мертана района «Лермонтовский» совхозера а кхухь уккъза хьашнIаш. Цу пункте эгара дукхагIа ялат дIачудоргар Наьсарен районера «40 лет Октября» яха совхоз я.

СУРТА ТIА: «40 лет Октября» яхача совхозера хьашнIаш яхьаш яна автомашина Iойоессаш йола Халухаева Лиза.

КОЛХОЗХОЙ ЕРРИГСОЮЗНИ III СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

СИЙРДАЧА КХОАНЕНГА

«СССР юрта боахам хIано ветIебоалабара ве дезача тIехьа тетта йиш йоацача гIулаккхех» долче дешага хьожаш, КПСС ЦК Мартовска Пленумо даиза дергдоаш лоархIар юртбоахама артела керда хьоккаме Устав оттадаш колхозхой КхоалагIа Ерригсоюзни съезд кийчъян дола-далар. Из съезд йорь кхоаенна вахаре йоккха политическа мероприяти хургья.

1935 шера колхозхой - ударникий шоллагIа съезд хиннача хана дена 30 шу соьгIа даьннад. Коммунистически парте къахле а лоаеш, болхлой классеца вIаххи йоаргIоашев цхьоьгIа а йолаш, колхозин ахархоша Iалаьмате йоккхий котало ыъхай, колхозаш доккхий механизировани боахамаш а хиина дIайийтад, дикка лакхбеннаб цар общественни боахам, чIоагIбенний экономика, лакхбеннаб колхозхой материально - культурни боарам.

Юрта боахамера кертерча производственни фондаш 60-ла лакхъеннад. Цара колхозашка 143-эза я луш. Вай мехко хIана Англе, Франце, ФРГ къаьнче а кецачул дукхагIа, США кецачул дукхагIа а дукхагIа тракторaш арахец.

Юрта боахам тоабалара къахьега бола кьоххам ба вай Нохч-ГIалгIайче а. Вай республика коллективизаци кертерча даькъе чакхъяьлар 1936 шера.

ДIадаьннад хала къахьегаш хилар, политически бокъо ца хилар, бале, кошар ца хоаш хилар.

1927 шера 4 боахамга 1 нух, 3 боахамга цхьа мекха, 4 устa а гор мара яцар, хIаьта хIанз вай колхозаш еш бола дика техника болаш я. Шаьрача уккхе хIара колхозга хIана юкъера лаьрхIача 50 трактор. 32 грузовик, дукха кхийда техника я. Масала йоалае мегаргья Шолковской района «Коминтерн» цIерагIа йола колхоз. 1935 шера колхозхой-ударникий II-гIа Ерригсоюзни съезд хула ха тIаккхоачача хана цу боахама шиъ машинаш механизмаш яцар, хIаьта кхаьнара балхаш доре машинно-тракторни станценаха. Цу станценашка хинарьйн чархаш йола тракторийи «Коммунар» яха комбайнаш мара яцар. Гектара тIара 7—8 центнер мара ялт даладацар, хIаьта дикагIча Iаттагара 600—800 килограмм шура маца чакхацар. ХIанз цу боахача кхашка болх беш 60 трактор, 40 автомобиль я, ялт чуйдаш эгара кердагIа йола 20 комбайн я. Гектара тIара юкъера лаьрхIача 25 а кхы а дукхагIа а центнер ялат доал, комеаш — 100 соьгIа центнер, цхьан Iаттагара шура 2500 килограммага кхоачаш, цхьан устагIацга тIера хIама ца эшаш 7 килограмм тха доал.

Укх шера цу колхозо пачхьалкхенга шура йоккхара яха пира план тIаьххоачашъяьй. ХIаьта В. И. Ленин вань 100 шу дуза да тIаккхачалехьа пачхахьалкхенга дула доккара кхо шера задани кхоачашъергья.

Колхозе берригча наха дикахьсий лу 1929 шера дена колхозо йолча Любова Матреа Семеновнай. Шин 60 шу даьна волланчоь къахьегаш я из, комсаш дьаста бригадана керте а латтaш. Цу бригада коллективо укх шера гектара тIара 100 центнер комсаш яьхай.

Е къазаргъe вай Гудермески района «Октябра 40 шуа» яха колхоз Дутхьал укх 10 шера чуявчаи доход 61 эзар сом, тиинара 871 эзар сомага кхоачаш лакхъеннай, вешта аьлча 14-за. Цу хана чуьх пачхахьалкхен новкъосталца укхаза хьалхъеннай кхоь электрифицированни телефонизировании ниа бата лунни, тIаьнкъац, вай хинара дика дань цIеноа клуб, школаш, производственни помещенеш. «Коммунизма» цIерагIа колхоз а сенна укхаза дукхача колхозхой телевизораш, радиоприемникаш, холодильникаш, мотоциклаш е. Техникумашкен институташкен дешаш 12 саг ва. 8 саг ва заочно факультеташка дешаш, дукха колхозхой ба сийрдачарча цIоле ахшаш.

Колхозхой - ударникий ШоалагIча Ерригсоюзни съездо тIаийцаче юртбоахама артела Устава доккха гIулакх дир колхозаш чIоагIъяра а, уж дегIайоалаяра а. Колхозин ахархой вахар тоадара я. ХIана шерра коммунизм хьалхьеча хьалашка цу Устава дуккха йола положенеш къаьснай. Колхозий вахарон практикон яа я язь. чIоагI а вай дукхча а керда положенеш, кудулья царга хьежжа хола керда Устав эш, из колхозин производительни низаша, производственни отношенеша, коммунизм хьалъяра дехкараша ма ьахара тургдолаш.

ХIанз оттаьь кердача Устава проект эреш я цул ерриге положенеш колхозин строй дIахо я дегIайоалаяра, чIоагIъяра, Iилманехнически прогресса ларда тIа юртбоахама производство сихъаь дегIайоалаяра, юрта боахама материальни база чIоагIаяра тIаергазьача КПСС XXIII-ча съездо, КПСС ЦК мартовски а кул тIехьагIа хиннача Пленумашо тIаийшна ларев курсой ма дахара хиларна. Цунах латт кердача Устава проект 1935 шера тIаийцa хиннача Устава эргаш хилара башхало.

Юртбоахама артела къаьнарча Устава тIа артела вIашагIийттача ахархоша оттадаь дехкар лар производства юкъерча средствашка, юкъарча къахьегаца коллективни, вешта аьлча общественни боахамагIбилар, кудакал, эксплуататорел, къахьегамхой беррига моастагIай котдоалар, къал, мецал, боадо дIаяккхар, ахархой зIамигача единоличеи боахмал колхозни боахам толашагIа хилар дIахьокхар. ХIаьта хIана колхозхоша шоаьта хьалхашка оттаду колхозни строй хIанз дегIйиеа а коммунизм хьалъяра а хьалашка ца доагIара дола дехкараш.

Кердача Устава проекта тIа колхозин ахархой дегIауза материальни культурни хьаштиш кхы а дикагIа Iалашда. цар лакхара балхеш хьалан тоада. шертан эшаш дика тоаь пособеш е лаxкI.

Республика колхозни ахархоша чIоагIа могаю кердача хьокхьэрча Устава проект. Из юкъара юкъе дакъа лоацаш 30 эзар соьгIа колхозха хиннав, из юкъацаш выступленеш хьй 1000 соьгIа вола сага. Колхозий демократи чIоагIъяра, пачхахьалкхени къахьегамен дисциплина лакхъяра, колхозхой личчи хьаштиш общественни хьаштапшна дикагIа таргдара, колхозий производства экономика дIаяло чIоагIъяра а дегIайоалаяра а тIаерзаь дукха дика предложенеш тоадараш юкъезоладаьа цар.

ХIанз ерригача республике чекхъяьннай кердача Устава проект юкъаш йола колхозхой собраненеш колхозий инвалид районни собранеш. Колхозхой республикански конференци а ха тIакхоачаш латт.

ХIанз из кхуьрани ю укх шерара беррига юртбоахама балхаш толамца чакхдахеран 1970 ленински юбилейна шера дехкараш толамца кхоачашдара лара йоллара гIулакх беррига низ оарцагIа а болжкаш.

Шеко яц республика колхозхой шоай КхоалагIча Ерригсоюзни съезда ма йоагIара. накъагIорхилара а колхозни строй дIахо а тоаяра нертен правительствон еча йоадоала жеш луш цар нерда къахьегама толамаш доккаргхилара а. Кердача Устава колхозхой тIаьхье керда толамаш даьхара, сийрдача кхоаненга кхачара.

А. КАРТОЕВ,

КПСС Нохч-ГIалгIай обкома юрта боахама отдела инструктор.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

КЪАХЬЕГАМХОЙ ПИСЬМОЙ — ДУКХАГIА ТЕРКО

Халкъа тIахьожама Комитет хьежай «Къахьегамхой письмошка хьажарен уж тIанйбелга вIаштIехьлаккхарен хьакъехьа» 1967 шера 29 августе КПСС ЦК-ас баь сонами «Граждоний предложенешка, заявленешка, жалобашка хьажара порядка хьакъехьа» 1968 шера 12 апреле СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ярдадьакха Указаш Нохч-ГIалгIай респотребсоюзе цунна карарча организацешкен кхоачашдара дакъе нийслуча цIенкашттарча кхоачамбоацарех долча дешага.

Комитете белгалдаьккхар, къахьегамхошкара ухача письмой, жалобай, заявленей учет дертIаяккхари царга хьажарен Нохч-ГIалгIай респотребсоюзо белгалара болх баь хилар.

Цхьабакъда, проверка йича гучадьнначох, кхы а моттигаш нийсалу цIенкаштта кхоачамбоацараш долаш. Телхаю письмошка, заявленешка, жалобашка хьажара хинаш, хIаьта цхьацадйолча хенаи терко йоацаши тIагIоллареш хьож царга.

Укх шера 8 бетта респотребсоюзе енача 183 жалобах 176-нега мара хьежабац, 7 хьажа кийчъяь я, оттаьь ханаш телхаеш хьежаб 15 жалобага, царех: 40 ди доаккхаш 9 жалобага, 50 ди доаккхаш — 4, 50 денал тIех за йоаккхаш — 2 жалобага.

Урус-Мартане бахача нахагара Нохч-ГIалгIай респотребсоюзе еача жалоба тIа хови бора «Мартан» яхача ресторане чубахача наха гIулакх ао деш, даар чаш боацаш кийчдеш, ассортимент кхоачам боацаш хиларах, кх. кх. дI. Общепита заведующе нов. Шабахаева жоп дайтад: «ГIулакх дикагIа дара де доагIар деш да тхо». Цхьабакъда, жалоба къевста дIа ош йисай, юкъара а цунах даьр фуд хоьш а дац.

Наьсарен района Пхьилемъонгий - Юртарча наха 1969 шера 24 апреле шоаш яйтача жалоба тIа Нохч-ГIалгIай респотребсоюзага хоаш бора Пхьилемъонгий - Юртарча кхачан тике чу латта Пашев Солтамурад хIама ваа баьхкача нахаца гIожа ва, халахетар доаш, вхаш. ДIачуйеча шушех боагIа маж бизза хIатедац (12 кепит доагIача, 10 кепит мара теделц). Техкачул тIехьагIа факташ баь хилар гучадьлар. Цхьабакъда, уж белгалдаьхе боккъо йоаца гIулакхаш соцадара Нохч-ГIалгIай респотребсоюза оагIонтахьара даь хIама дац, жоп ца луш йисай жалоба. ХIаьта «Тика чу латтачоа раьза дац тхо» аьнна юрта бахача наха «Ленина никъ» яхача районни газета тIа статья араяьккхачул тIехьагIа, 1969 шера 8 мае мара Наьсарен РайПО-с выговор елаьзар С. Пашевна.

Нохч-ГIалгIай респотребсоюзо тIахьожам я иштта мела лоаттабу шайна кара йолча организацешка гражданаш тIайдарен письмошка, заявленешка, жалобашка хьежарен оттаьь порядок лелавря, 1969 шера 31 мартерча шийе соцамца Нохч-ГIалгIай респотребсоюза аппарата бехктоххаме болхлой дехкарийда баьбар кооперативни организацешка бахача хефи къахьегамхой жалобашкeн заявленешкeн хьежара гIулакх миштa латт тахка а цигачa хоадам боллаш дола гIулакхаш чакхлахеа я. Из соцам респотребсоюза аппарата болхлоша кхоачашбеш бац, хIаьта из бахьан долаш ца лоархIамерa болх цхьаккха бехктоххам ца хеташ тоеви лелабу дукхача кулгалхоша.

Укх шера 8 бетта 10 жалоба, заявлени, письмо дена Грозненски РайПО (председатель и. Эжаев, председатела заместитель и. Батаев). Уж дерригаш а дIаяздаь, хьежа, дIаьхайла даьннад, хIаьта ма дерра аьлча царех дуккачерех де доагIар даьдац.

ХIамаш эца тике тIа баьхкача Сорочeнкоса Зотоваси Грозненски РайПО № 1 йолча боахама товараш долкача тика жалобайн предложенейн книжка тIа язьдьд, тика болхдоша 1969 шера 15 августе къайлагIа ехай хьадица цо кораIоагIа сир даьккха пхьегIаш аьнна. Укх шера 17 сентябре проверка еча дийнахь цу жалобана дена жоп хиннадац.

Къахьегамхой заявленешкeн жалобашкeн хьажара я царех де доагIар дара я болх во латт Наурски РайПО (председатель п. Исраилов) кооперативни предприятешка.

Наурски района дукхача тикашкeв райуниверматен (директор п. Смирнова) шоашкара жалобай книжкаш хIамаш эца баьхкараша дIа ма дейхиинге вIалац, приладацна хIал доададу, дазь цхьаккха йоазув дац, хIаьта РайПО столове (заведующа и. Савельева) проверка еча дийнахь вIалла кара а даьдац жалобайн предложенейн книжка.

Нохч-ГIалгIай респотребсоюза Универсальни базен (директор и. Чурсинов) заготбазен (директор и. Исмаилов) шоашка ухача письмой, заявленей, жалобай учет лелац. Шоай гIулакхашта ухача гражданаш тIаийбу дикоши сахьаташи оттадаьдац кулгалхоша.

Цу долача кIамашта тешаш ду къахьегамхой письмошта, заявленешта, жалобашта бича балха бе боагIача тайпара организацей кооперативни предприятейн кулгалхоша лоархIам ца беш хилара. Жалобаш хьесе дола баьхьанаш малагIаш да хьажац, уж дIадехара до. дехар дац.

Нохч - ГIалгIай респотребсоюза кулгалхоша (нн. Мамаев, Шевченко) доагIар дииза хьалехаа гражданаш тIаийбелга къахьегамхой письмошка, жалобашка, заявленешка шоай хиннахьа хьажарен гIулакх нийса вIаштIехьдаккхара хьалхара бехктоххаме болча аппарата, карарча организацей предприятейн болхлошкара.

Халкъа тIахьожама Комитето Нохч - ГIалгIай респотребсоюза председатела я. М. А. Мамаево уйла гIаерзайир респотребсоюза системе къахьегамхой письмошка, заявленешка, жалобашка хьажарен уж тIанйбелга вIаштIехьдаккхарен боль во латтаю хилара.

Цунгара хьадийхад белгалдаь кхоачамбоацараш дIадоахвага, къахьегамхошкара хьачууллача письмой, жалобай, заявленей, дIахорча цар нахьъа нийсен шоай хиннахьен учет делаелга Iалададар, уж шоай хиннахьа къоастадаш царех де доагIар дарен хьалхара аппаратен организацейн болхлошкара доагIар диза хьадехар, жалобаш хьеш дола бахьанаш а хьалаш а цахадлеш теркалдер, уж шоай хиннахьа дIадахара де дезар дар.

Комитето тIахадаьа Нохч-ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитето толхамбеш ялъь материалаш уж тIетайа дана респотребсоюза правление тоеаздане юкъаргхиларах а гражданий письмошка, жалобашка заявленешка хьежара гIулакха йоцантеж бюрократизм лелабра бехке бараштa де доагIар дергхиларах а Нохч - ГIалгIай Респотребсоюза председатела и. М. А. Мамаева дена доаш.

Нохч - ГIалгIай респотребсоюза халкъа тIахьожама группа (и. Демилханова) дехкарбаь цай «Къахьегамхой письмошка хьажарен уж тIанйбелга вIаштIехьдаккхарен хьакъехьа» 1967 шера 29 августе КПСС ЦК-ус баь соцам а «Граждоний предложенешка, заявленешка, жалобашка хьежара порядка хьакъехьа» 1968 шера 12 апреле СССР Лакхехьарча Совета Президиумо ярдадьакха Указ а кхоачаш шинта лу хьожаш хIара дена тIахьожам доаттабе, цу гIулакха Нохч-ГIалгIай респотребсоюза аппарате новкъостал а деш.

МЕХАНИКИЙ КУРСАШ ЧАКХЪЯЬННАЙ

Укх денощка Грозненска сийрдарча автошколе 50 сате шера йола механикий курсаш чакхъяьннар. Болх бешйехь эйцар цар. Знанеш шоай хилар хьахьоккхаш толамца экзаменаш дIа а луш массане а автомобилда механикаш хилара теша дешa дола дипломаш нйцар. Уж цига Iомабир автомобилашта ремонт е, царна технически гIулакх де. Кхерамден техника» яьна а пайдане лекцеш йийцар царна. Дикен гIехтадьеха эйила чакхбаьлар «Грознефтехимзаводы» объединена АТК водителаш Пироженко Петр. Гайтураев Алхазур. «Чечингстройтранса» АТК моторист Енгулатов Хьасан. «Грознефта» боахло Н. Крипорогов. Бетта шоаш бола хаш дича моттигашка, иштта автомолеяц. Грозненски авторемонтни заводе стажировка еш хилар уж.

И. ОЛИМПИЕВ.

«СЕРДАЛО»

3-гIа оагI. 14 октябрь, 1969 шу.

Краснознаменни КъилбаседенФлот. Ледлашта дукъал тIом бу кемаш кхьуъ дахка долх.

В. Кузнеца сурт.
ТАСС фотохроника.

«РАДУГА» ЯХА КЕРДА КИНОТЕАТР

Укх тIеххьарча шерашка чIагIа дегIаделла Старопромысловски район. Укхаза хьалдаьлла дукха керда цIенош, культурно-бытовой объекташ. Районе бахача нахана цхьаьна совгIат кийчдина «Грозпромстрой» треста № 8 йолча СМУ коллективо.

14 октябре болх бе доладелла гIишлошъераша хьалдина Iаламате хаза «Радуга» яха ялх бIаь меттиг йолу широкоэкранни кинотеатр.

Иза хьалдаьллачу хетаваь сийре хьаййийлар горисполкома председателан заместителан ков. Магомадова. Цул тIеххьагIа къамел дир СМУ-8 начальника ков. Федотова. Цо дийцар иза хьалдеча къийсалначах хаьонах, дикагIбачу гIишлошъерий цIераш яьхар.

Республикан Министрий Советерча кинофикаце управлене начальника ков. Поднебесние кинотеатр хьалдеча къаьстта белгалбаьлначу гIишлошъеранта кинофикаце управлене Сийлен грамоташ елар.

Гулйеннарашта гойтар «Бийса вакъехахачуз тIеххьагIа тийна эхкан» яха керда художественни фильм.

И. МУСИЕВ.

ШАХМАТАШ

Грозне дIахьоча Нохч-ГIалгIайн шахматин чемпионата итталгIа тур чаккхьелла. Цу туре Г. Аванесянница, А. Комаровцен дэзаш шозза а яьшар В. Сергеев. Колодяжнеца дайза Хасанов 106 хоз яьчуд тIеххьагIа кортаьхар. Яхь дIадо дIеххьош я

В. ЖУК-ТРИПОЛИТОВ,
ишал вертера судаш.

КЕРДА СЕЗОН ЙОЛАЛУШ

Гарга гIортам летт Грозне театрально-концертин сезон йолалу ха. Из къаьстта лоархIамен бехктокхамех гIулакх хьатIадоагIача Ленински юбилейца дувзадеана да. Шоай дикагIа йола уйлаш дагалаттараш, шоай къахьегам вай хаьарча ленински идейи кхочалъерий а хIаьта ниттагеро бе а деллц граждански Сийлахь-боккхача Даьхена тIемашка вай Даьхе лорааш хиинача дайхий даь даьхи а образаш къхьта хьахьоккхара дIаьхуш ба театральни искусства боххлой.

Миччта кийчлу вай театрально-зрительни коллективаш сийлахь-доккхача юбилейна паккъяха? Сенца гIаддугарга вай хIанз йолаеннача сезоно? Лермонтова цIерагIча театро хIанз еррига шин уйла тIаххийтай репертуар хархара, хIана аьлча цунах тийна да зрителий меттел, артистийн режиссерийн а кхетам лакхбар.

Лермонтова цIерагIча театра коллективо юбилейни спсонех хьахьоцаргъя:

Ю. Яновске «Дорхал» («Ярость») яха пьеса. Цу тIа автора хьахьокх коллективизаци хулача хана лаьтта къиза классови къовсам. Тахаьара вай дешош па дуние а, цо хьахьокх вай тахаенга бена хала никъ. Зрителашта езалургйоаяз а царна уйла е хIана кхедутаргдола ситуацеш йоаккаш а я из пьеса.

«Бакъдар, бакъдар мара кхы хIама дац» яха документально-хроникальни пьеса. Цо кхо Октябрьски революци.

Тахаьарча кхалсагах, ленински шийларча патриотах язъь а А. Салынске «Марин» яха пьеса.

И. Герасимовен И. Цинскенен «Алексейи Ольгей» яха пьеса. Из язъьай дола хIанзе этадеш болча, вахара еррига халонаш эшаш ловкъостал деча боккхача безамах. Из я тIехьа хиинера «Ромеоц Джульеттех».

Бакъда, А. Мальсагова язъь «Со цхьаь хургвац» яха пьеса эрсий театра репертуара юкъеяьхар коллектива карагIадьнна доккха хIама да.

Хургйолча сазонах театро биналийтаргбац эттара хIамагIа бола зрителаш а. Iай каникулаш йолча хана театро оттаергьа «Пионерски фитель» яха Курададски обозрени.

Юбилейни сезоне театро дIахо хьоргъя ше йолаь традици — «Красный молот» яхача завода болхлошца, инженерно-технически болхлошца цхьана юкъаргъа театра репертуар, артисташ дагабаргба завода болхлой классица, РСФСР артисташа В. Н. Оглоблинен Л. С. Куклинен ю зрительни конференцеш, дешархошца, комсомольцашца, кагирхошца вIашагIкхетараш, завода цехашкен цIеча уголокашкен ю беседаш — цу дерригане а ловкъостал дерга театр дукхача наха гарггеоэара, «искусство дукхача наха юкъе якха» яха Ильича васнет кхочаенидара.

Кастта ремонт яь дергда театр. Театра дирекце Iалашъяьй вай хахара эттара дикагIа хIама хозйта аппаратура, цо дика тоаю спектакла музыкальни оаз.

Иштта я сийлахь-воккха баьча вав 100 шу дизара Лермонтова цIерагIча театра коллективо ю кийчо.

ЧIогIа дика доадаш я сатем боабъ я да Х. Нурадилова цIерагIча Нохч-ГIалгIай театра юбилейни сезон хьаеллара кийчо еш дола хьал. Хоза мадарра бIарчача шера шийн здане болх беш дац театр из тоае езаш хилар бахьан долаш.

Театра ремонт е йолалй дукхьал сентябрь бетта, хIаьта хIанзалца даьр доадаме хIама а дац. Трупп репетицеш ю Кирова цIерагIча культуран салоIамен парке а «Машиностроитель» яхача кинотеатра а йойлача майдашка. Ремонт ец «Чечингипромстрой» объединене СМУ-4 генподрядчик я, отделочни балхаш ду «Кавсантехмонтажа» СМУ-5, электросердала балхаш — «Кавэлектромонтажа». Цу ерригача учреждений шоайла барт кхеташ, тахан цхьане даьр кхоала воккхо могадац. Театра ловкъостал декха даргдац республикански организацеша.

Театра коллективо театральни искусства декадаш чаккхьаьлхай Нохч-ГIалгIайчен ерригача районашка. ХIаьта тIаьхьа из шийн репертуар кийчъеш я. Укхаза къаьстта белгалдаккха довгIа вай республикан писателаш театра хьалхашка чIоагтIа декхарийла хилар, хIаьта писателий Союзо а йоагIаш йола йоакхо яц шийн къаман драматурги хьаяра. Ала дезац да Нохч-ГIалгIай халкъа вахарца дувзаденна кIезига хIама долча, нохчийн гIалгIайн меттала язъяча пьесашца гаьна воалалургвац, цьана. Шийн къаман репертуар це хилча зрителаш а бовлаш дисаргдарда театр. Цудухьа, из доаза а доаза, театро хьаю шийн репертуар шийн ницапце.

Касттача хана театро оттаергьа М. Солцаева «Къовсам» яха пьеса. Цу тIа дуцаш революци хьалхехьй лоайаро революционни гIулакхашта юкъе вахар. В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь йода из спектакль 7-ча ноябре оттае лерхI.

Цул тIеххьагIа театро оттаергьа М. Солцаева «Революци мурд» яха пьеса. Цу тIа дуцаш вай республике гIоргъьнача революционера Шериппов Асланбека вахари по баь тIоми. Артисташа юха оттаергьа С. Бадуева «ПаьтIамат» яха пьеса, тIаккха М. Солцаева «Виштор» яха пьеса (С. Бадуева повестах), Б. Горбатова «Даь къонал яхар». Граждански тIом хиинача хана хиинача комсомольцех дуиш цу тIа.

Классиках: Сухова-Кобылина «ГIулакх» Лопе-де-Вега «ЖIали аьл тIа».

ХIана коллектива болх беш я хIирий драматурга Шамхалова «Марьяна» яхача комеде тIа.

Бераша Iай каникулаш йолча хана оттабергба «Iаьржача Iамакъайле» яха фаьлг.

Артисташа выступленеш дергтIа доли хьалаш Iалашде дезa цIанз йолалучa сезона. ХIаьта укх юбилейни шера къаьстта бехктокхаме болх бергбоаш ба артисташ баха мабоаггIара сийлахь-воккха къахьегамхой баьча В. И. Ленин ваь 100 шу дизара паккъабахара.

Вл. ВАЙНШТЕЙН,
Нохч-ГIалгIай АССР заслуженни артист.

ЗАПОРОЖЬЕ. «Коммунар» яхача завода конвейер тIара цаI шолдагIчоа тIехьа йоюа кердача модела йола «Запорожец» яха автомобилаш.

Хоза, тоам болча кузова йола «ЗАЗ-966» яха машинаш автомобилисташта чIоагIа езаенна.

СУРТА ТIА: кердача моделах йола «Запорожецаш» завода кош.

А. Красовске сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕШАРХОЙ БРИГАДА

Каргалински юкъерча школа дешархой производственни бригада вIашагIъелла пхийтта шу да. 1955 шера дукха нах юкъе боаца бераш къахьегама коллектив яр из. БIаьсти яьнча дела гуйра тIехьалеккхалца къахьнийгар цо школана гонахьарча участке, цига хьалкхебир сом, баьцадараш, кхечар эггара чIоагIагIа къахьега безам бараш хIама де гIертараш дуга дIадуача звенох дIокхийтар цу опытникий болх бе йийтар Каргалински сортоиспытательни участке.

Дукха шераш дIадахад цу хена дена. Цу бригаде болх беш хиинчо оаш эзар совгIа дешархо. Царах дукхаь е дукхагIбараш, шоаш чаккх а яьккха, вахара бокхача новкъа баьннаб. Царех колхозхой тъехархой, механизаторашагрономаш хиннаб.

ХIанз «Красный пахарь» яхача колхоза керттера агроном В. И. Михальченко хьалха цу дешархой бригадa член хиина дешархо ва. Цу йоккха йоацача къахьегама коллективе хьахиннаб цун лаьттанара безам, юртбоахамцара безам, къоастала шийн професси.

Шерагара шерага дукхагIа а дикагIа а хиннай из бригада, цо ду балхаш дукхагIа хиннад. Школаца гонахьарча лаьттан чIегилгаш тIара колхоза кхашка болх бе йоаллнай из, шоай колхоза доккха новкъостал а деш юртбоахамe балхаш кхоачашдеча.

Каргалински юкъерча школе директора В. Н. Леонтьевска дувц тIеххьарча шерашка бригадана юкъеваххийтараш эттара дикагIа дешаш бола, хеацахьа лелаш бола дешархой, ба ихаш.

Звенош вIашагIйоаккхара дешаш классий собранешка дийцар. Бригадана юкъе цийсенна дешара а оамала а дика воацар дисциплина йолаш цхьа дешаш дешархо а хилий дIайоттер.

Укх тIеххьарча шерашка бригадана юкъе хул 400 сағ. Из геттара тайна берий коллектив я. Цун хIара член лараду бригаде сий, доккха ду шийн бригадах. Бераша шоаш доал ду шоай бригадан. Бригадена керте латт Совет.

Укх шера цу бригаде болх беш 5—9 классашкара 400 дешархо хиннав. Цхьайтта звенона бийкъа бар уж. Звенош боккха бола бир школана гонахьарча участке. Опытни, Iилма характер йолаш бар из болх. Йоккха йоацача лаьттан чIегилгашка дешархоша хьалкхейир нарсаш, дукха тайтайнара помидораш, тайн-тайпара ковртолаш, баьцадараш хьалкхедаь опыташ йора, школана гонахьарча бешаче гIулакх доре.

Цу бригада членаша «Красный пахарь» яхача колхозе боккха болх баьб: 163 гектара тIа хьалкхIаш хьалкхеча новкъостал дир, итташ гектараш долча баьцадараште оасар дир/ колхозе кхоский беша болх бир.

Дукха безаме а Iомавала а хIама да дешархой бригаде дуга кхедеча звено балхапа. Цунна керттера дар цо хьалкхеду дуга керда тайпаш. Цо хьалкхедир кхо тайпа дуга: «Краснодарский», «Донской-402», «Сирдарьинский-2». Уж тайпаш хьалкхедеш тоадаь хьадир «Донской-402» яха дуга тайпа. Из боккха лоархIам болаш дуга да района колхозий кхашка хьалкхедара.

Беркате болх бир цу бригадена юкъе хиинача наха а. Итташ тайпаш клевер, 13 тайпа дуга, 11 тайпа харбазаш тохкаш хилар уж. Сортоиспытательни участка болх беш звено а хилар. Къоастта боллошe из боккха болх бир бехьаш долаш сортоиспытательни участка болхлоша ларде лоьыа вывод йир: дIахьеккар къулбехьа клевер хьалкхеар пайдане хилар, из шолана дукъал оттадуш, совоаккхача зене йолча хIаллагашто лацерна саппа толха ца луц хилар. Цу бригада баьча бокххача балхах хьалкхедаь дуга, харбазий, мошача клевере дикагIдола тайпаш Москве, халкъа боахама карагIдаьннарий Выставке дахьийтар 27 сентябре. Уж экспонаташ «Къона натуралист» олча павильоне хьахьоккхаргъя.

ХIанз, цIирахденошка, закатехи цIагIа е еккача заданех мукъебола хана цу бригада бIоаш бела членаш «Красный пахарь» яхача колхоза дуга, хьалхIаш, помсаш чуэцаш хул.

Дика болх беш а дешаш а хIанзига бериш дац цу бригаде. Уж ба бригада бригадир вола, ялх шера цу бригаде болх беш, хьоагIа комсомолец Курбет Николай, бригада комсорг. дуккхача гIулакхий инициатор Евенко Валя, отрядий Советий председателаш Пестунова Люба, Небурикутья Миша, Зинченко Валя, Аверьянова Рая, Бойко Галина.

Бригада болх дергтIа лелабеш ва коммунист М. С. Нурмагомедов. Шийна тIадиллаь гIулакх, цо за а лелаш, дике кхоачашду цо. Бригаде чIоагIа сий деш сағ ва Нурмагомедов. Цо кхетамца къоастаду барт тайнача, кхоагIо йолча бригада коллектива дукхха дела производственни дешаш. Хьехархочоа хоа берий самодеятельность, къахьегама хьийнар, инициатива нийсача новкъа лоствe.

Бригаде беш боккха политико-кхетама болх ба. Укхаза кастта воагIа колхоза председатель А. В. Бигстов, парткома секретарь П. Т. Голышев. Бригадa гIулаккхаш иштта хьож колхозера гIулакхаш дуцш дешархошта, колхозхоша В. И. Ленин ваь 100 шу дизара сийна тIайна декхараш иштта кхоачашду дIедуш. Цар берашта дIабовлайтар укх шера Москве хилача коммунистически болхлой партей дуцш дIаьлъента юкъерча Совещане материалаш.

Аьхка каникулашка болча хана цу бригада членаша кхетавна ба дIоIар бола а бора.

Август бутт чаккхбоаллаш цу бригада дикагIбола тIаьо производственни туристически никъ баь хилар Iаьржача форца бисте яьча городашка баха. Колхозо шийн чотах бахийтабер уж.

Колхоза кхашка хьинира бола барах цу бригада дешархой сийле парткома решенех къахьегаме сийлен байрах хьалъалар. Материальни поощренех колхозо берашта учебникаш ида 500 сом ахча дIелар цоалаш.

Юбилейни шера кхы а дикагIа болх бе декхараш тIаийцад бригада.

В. ЯКОВЛЕВА.

ХАОТТАМ

Тахан республике гIоллем Грозне кIезиг-дукха моркаш а йоаш, йолча а йоцаш, малабоалоьара гIаьхьача боаране мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гIолла 17—22, Грозне 20—22 градус йовхал йолаш хила а тарлу. 17-ча октябре дена 20 октябрга кхачалца кIезиг-дукха моркаш а йолаш, 17-чен 18-чен октябре цхьаццайолча моттиганашка лаьттаьна тIагIоллара кIезиг-дукха гIор а еш ха хила а фегара температура бийсашка 1—6, деношка 18—23 градус йовхал йолаш хила а тарлу.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. Б. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа, хьажа

РАДИО
16 октябрь

6.30 — «Гуйран хьалташ дIахур ха — бехктокхаме ха» юрта боахаме болхлошта йола передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — «Ленин вейца ва» яха иллеш. 8.45 — «Коммунисташ — кхашка»! — «Степной» яхача совхозера радиокорреспонденца (нохчий меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий меттала). 16.20 — Юрта боахама болхлоштий доли концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
16 октябрь

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Дешархошта «ТIеххьара денош» яха фильм. (гIалгIай меттала доакх). 18.15 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий меттала). 18.35 — Кериста дин къайлеицаш озмелани цар социальни лоархIами. 18.50 — Музыкальни пауза. 18.55 — Технически информаце кердадар. 19.15 — Обществоведене кинокурс. «Коммунизма материально-технически база ярд». 19.45 — Колхозхой еррагсоаш съезда маккъадолхаш. Ленински кооперативни пани кхоачашъяьй. 20.05 — Шоана, бераш. 20.20 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 20.35 — Кинохроника. (гIалгIай меттала доакх). 20.55 — Передачай программа. 21.00 — «Сийлахь-воккха Александр вадар». яха художественни фильм.

РАДИО
17 октябрь

6.30 — «Хлат дIа миита дуа хьожаш гIахьожна лоаттаба». Республика ковртолаши дуген леладераш боача. Юрта боахама болхлошта передача. 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Ленинан новкъ» газета обзор. 8.20 — Нерболитически иллеш. 8.45 — «Къона тIехье» (гIалгIай меттала). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Ашараш дIалоах радио инструментальни ансамбла 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 17.00 — «Къахьегама ди чаккхдаьнначул тIехьагIа» яха концерт. 17.30 — Ленински новкъа дIадоах тхо (эрсий меттала). 17.45 — Ленина 100 шу дизарга сийлахь буровой мастер (эрсий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ
17 октябрь

17.10 — Передачай программа. 17.19 — Немецко-фашистски гIаьрахоех Украина мукъаьяккха 25 шу дизара хетаь программа. Кердадарий эстафета йистеьянача тIеххьагIа Киевера передача. 22.30 Передачай программа.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ИСТОРЕ ЧУХЬ ЭГГАРА ХЬАЛХА

СОФИЯ. Кхо «Союз» урагIъяхийтара къаьстта безам тIаблаьй Болгаре, шовар цец а ваьккхав Гор. Перникерча В. И. Ленина цIерагIча металлургически завода партийни комитета секретара И. Ангелова ТАСС корреспондентага аьлад:

— Тха еррига коллектив чIоагIа терко еш чьеж советски космически кемай полетага, цунах советски Iилманен техникенен карагIдаьнна доккха хIама а лоархI. Тхо тешаш да советски космонавташа космос карверзаяра гIулакха юкъе керда боккха мул боаккхаргхиларах, Тхоай доттагIашен вежарашен даьча деьал долча гIулакхех доккхал ду оаха, цар геттара доккхий толамаш дахар а лоа.

ВАРШАВА. Астронавтика дакъе воезаш волча польски специалиста Анджей Маркса аьлар Iаьламате йоккха исторически событи я советски космически кхо кема цхьан хана яь полет. Сага хIара дена гIулакх деш, Вселенех цунна хоаш дар шердеш хургйола Лаьттан орбита тIара комплексни Iилма лабораторeш хьаяра никъ буллача Iилманa-технически экспериментий пика хаддалза кхоачашъю советски Iилмахоша, аьлар цо.

БУХАРЕСТ. Космос карверзаяра историе чухь керда яь эксперимент, аьлар воезаш волча румынски Iилмахочо, Бухарестски обсерваторе астронавтикан искусственни спутникий отдела заведующе профессора К. Поповича, кхьйола космически объекташ урагIъяхийтарaш астрофизически земаш дахара йола станцей системаш хьаяран пайда эцаргIбола йоккха орбитальни станци кестталадеха хьаергхилар хьадийта гIулакх да.

Шоай исторически декхар кхоачашдеча советски космонавташа бизза толам баккхар лов тхона, уж маьрша цIабаххарга а хьеж тхо.

СТОКГОЛЬМ. Советски Союзо цаI шоллагIчоа тIехьа йолаш кхрагIа «Союз-8» яха космически кема шин космонавт тIа а волаш урагIдахийтар — из хоам нийсар цаI йола керда хIама дилар шведски телеграфни бюрона (ШТБ). Хоама тIа белгалдоаккх, Советски Союзо космически ера «космонавтий эггара йоаккагIйола колони» хьань хилар.

БОНН. Советски Союза космонавтика дакъе керда карагIдаьннача гIулакха боккха мах бир Бохумски обсерваторе директора Г. Каминске, ТАСС корреспондентаца къамаьл деш цо аьлар «кхаь дийнахь чIоагтIа математически нийса Лаьттана юхерча орбита тIа ворхI космонавт тIаволa читтаIа йоккхий ракетин системаш яха Советски Союза магар де могаргдий хьогI аьнна хета Iилма-технически карагIдаьнна доккха гIулакх да», «Астронавтически технологена карагIдаьнна Iаламаьте доккха гIулакх да из», — белгалдаьккхар Г. Каминске.

НЬЮ-ЙОРК. Боккхача зояр хIаьо керда хIанз а лерхIаш американски кепдйоазоно, радиос, телевиденe дIадоаржадар Советски Союза космосе керда карагIдаьннар — «Союз-8» урагIъяхийтар. Американски информационни агентствоша белгалдоакк советски эксперимент нийца нийсьо кхы йоацаш хилар.

(ТАСС).

«НАХ БОАБЕРАШ ХИЛА БЕЗАМ БАЦ ТХА»

ГААГА. (АПН корр.). ТIа-тIа дукхагIа хул Португале Ангола, Мозамбика, Гвинея — Биссау патриоташта дукхьала лоаттабета колониальни тIем тIа дакъа даца па тугаш бола кагий нах. Дукха ха йоацаш голландски Iаьдалашкара политически убежище йийхай агIа кхаьча Анголе бахийтачерий юкъе дIадаьнь хинача Луис Оливейран Луис Пиментен — 20 шу даьннача португальски кагийча наха.

— Нах боабер хила безам бац ел, е из Африке де хIама а дац. Сона дукхабеза сай мохк, гоама я нах боабе се вохийташ йола фашистски правительство, — хьайхайкадир Луис Пимента журналисташка.

Ер шу доладелча дена Африкерча сий дайнача тIем тIа дакъа даца па тугарех 20 рекрута политически убежище еннай алхха Голланде. Цар хьаккхайкадир, португальски эскарера удаш бола салти тIа-тIа дукхагIа хулаш хилар.

ЦХЬА ЛОАРХIАМ БОЛАШ ВIАШАГIКХЕТАР

Гуш да малхбузенгермански автомобильни промышленносте капитал тIа-тIа дукхагIа вIашкаоаш латташ хилар. Хетартахьа, Фиата концернаа юкъейоагIаш йола акционерни обществон «Фольксваген» яха фирмен 1970 шера августе вIашагIкхета мегаш я.

Цу вIашагIкхетарa маIан — дунен халкъашта юкъерча рынке мехкий фирмашца конкуренти къовсам лоаттабе могаргдолаш йола иза бола автомобильни концерн вIашагIйоллилга. Шера 20 миллиард марка оборот йола керда супертрест кхоалагIча моттиге хургьа «Дженерал моторс» «Форд» яха американски шин гигант дIаьнначул тIехьагIа.

«АПН — ПАНАРАМА ГДР».

ЛУГАНДА МЕТТАЛА

КАМПАЛА. Дукха ха йоацаш Уганда книжкай тикашка хьаьчад доккха доаца книжка. Цул бетта гаргаш тIара хьахьеж дерригача дунен тIа воезаш волча сага беркате бIаьшаш. Ильича портрет тIадола книжка цу сахьата дехалелар наха. ХIанз угандийци шоай меттала еша йоаш хургья Ленина биографи.

(АПН).

ЛОНДОН. Сийлахь-воккхача Ленина идеяша тIа-тIа дукхагIа тIехьабоах шоашта деррига дунен тIара нах. Владимир Ильича трудашца чIоагIа хьашт долаш ба англичанаш. ДIачугIоргда вай моллагIча а шийн хьашт дале «Морнинг стар» яха английски коммунистий газет арадоахача «Пиплс пресс» яхача кооперативни издательствaца юкъаеша Грейс инн роудера «Сентрал букс шоп» яхар а хилийта, цхьа бахьан а йоккхача лондонски книжкай тика чу. Укхаза миччахьара а эца е заказ хоа йий я английски меттала баьккхача В. И. Ленина моллагIча балха.

В. И. Ленин ваь 100 шу дизар гаргадахачарца дувзаденнa — Лоуренс вах уишарий кхача лондонски издательствa кепатеха арадаьккхад В. И. Ленина хержача произведеней сборник. Из издательство дIахо а иштта кепатташ я 47 томах латта В. И. Ленина Сочиненей гуллам. Яьъайтарашка хIенале а дIакхаьчад 40 том. Укх гаргарча хана арадаргдолаш да 41-гIеи 42-гIеи томаш. 1970 шера апрель хьатIаккхоачаш дерригa томаш кепатоде мара ца дезаш кийчдаь хургда.

СУРТА ТIА: «Сентрал букс» яхача тика чу шерра хьаоттадаь да В. И. Ленина трудаш.

А. Ктоова сурт.
ТАСС фотохроника.

ДЕЗА НОВКЪОСТИЙ, ГАЗЕТА ДЕШАРАШ!

ДIАДОЛАДЕННАД 1970 ШЕРА

„СЕРДАЛО"

ГАЗЕТА ЯЗЛУЛГА

Газета язлу букхама ерригача отделенешка а промышленноста, транспорта, гIишлошъеча предприятешкарча, дешара заведенешкарча, колхозашкарча, совхозашкарча, учрежденешкарча, общественни организацешкарча кепайоазув доаржадеча «Союзпечать» общественна уполномоченнешка а гIолла.

ГАЗЕТА ЯЗДАНТАРА МАХ:

1 шера — 3 сом 12 кепиги;

6 бетта — 1 сом 56 кепиги;

3 бетта — 78 кепиг;

Доа ца лелаш! 1970 шера «Сердало» газета хьаязъе яле.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара—3-34-38; партийни вахарец, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; Юрта боахамец письмоий отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект, 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ05200. Заказ № 4500.